

Mikä on, kun...?

Oppilaan oppimisen ja osallisuuden pulmat

19.2.2018

Erja Kautto-Knape
Eryityspedagogiikka
erja.kautto-knape@jyu.fi

Mikä on, kun...?

- Lukeminen takkuua?
- Kirjoittaminen takkuua?
- Oppilas ei tunnu ymmärtävän/hahmottavan laskemiseen liittyviä operaatioita – ei muista numeroita – operaattoreita...?
- Oppilas ei tunnu pysyvän opetuksessa mukana? Eksyy? Muistiko pätkii – vai mikä on?
- Oppilas häiriköi.
- Oppilas on muissa maailmoissa.
- Oppilas on alakuloinen.

- VAI MITÄ? - Pohdi ääneen:

Mitä sinulle tarkoittaa tai merkitsee alisuoriutuva oppilas?

Häiritty oppilas vai häiriintynyt oppilas?

Osaatko sinä tunnistaa, analysoida, syntetisoida, tulkita ja viimein päättää ratkaisukeskeisesti:

- **Millaiset tekijät ovat yhteydessä siihen, että oppilaalla ”kaikki ei ole ihan ok”?**
- **Miten ratkaiset/ratkaisette ”ongelman” siten, että oppilaan etu toteutuu?**

Oppimista selittävät:

Ympäristö

Oppilaan kyvyt

Millainen merkitys oppimisympäristöllä?

Wang, Haertel, Walberg 1994:

“An analysis of 50 years of research reveals that **direct influences** like classroom management affect student learning more than indirect influences such as policies.

Direct influences include the amount of *time* a teacher spends on a *topic* and *the quality of the social interactions* teachers have with their students.”

Oppimista selittävät:

KOULUTUS/OPETUS

Selittävät tai yhteydessä olevat faktorit:

- Oppilas
- Luokkahuoneen ilmapiiri
- Koti, kaverit
- OPS
- Koulun organisaatio
- Kaupunki, valtio

OPPIMINEN

Oppilaan **oppimista** selittävät oppilaan ominaisuuksien (esim. **kyvyt**) lisäksi **luokkahuoneen ilmapiiri**, johon puolestaan ovat yhteydessä mm. opettajan käyttämä aika opetukseen ja ope-oppilas vuorovaikutuksen laatu.

Ei riitä, että oppilas on lahjakas tai oppimiskykyinen...

- Oppilaan kyvyt selittävät vain noin puolet oppimisesta
- Toisen puolen selittäviä tekijöitä ovat:
 - Opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutus - **odotukset**
 - Luokkahuoneen **ilmapiiri, opetuksen organisointi, eriyttäminen, arviointi**

Kaikille yhteinen koulu

- Jotta oppimisympäristö olisi kaikille avoin, saavutettavissa oleva, tulee koulua tarkastella ja muokata ja arvioida fyysisten, sosiaalisten ja psyykkisten/kognitiivisten ulottuvuuksien suhteen.
- Esteettömyys/käytettävyys/saavutettavuus ”syntyvät” ihmisten toiminnoista → **ammattieettinen vastuu**

Eetos, arvot, asenteet ja (erityis)pedagogiikka

- Arvot ja uskomukset ohjaavat käyttäytymistäsi ja toimintaasi tietoisesti ja tiedostamatta
- Jokaisen henkilön arvo ja arvokkuus
- Jokaisen ihmisen kunnioittaminen
 - Mitä tiedät oman työyhteisösi arvoista?
 - Entä eetoksesta?

Ihmiskuva ja -käsitys (erityis)kasvatuksessa

Pedagogiikan tulee perustua **jokaisen** yksilön mahdollisuuksiin, vahvuuksiin ja arvokkuuteen ”puutteistaan” huolimatta.

- *Ihmiskuva*: tiedot ihmisestä fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena olentona. Ihmiskuva pyrkii perustumaan tieteelliseen tietoon.
- *Ihmiskäsitys* muodostuu ihmiskuvan pohjalle ja perustuu lisäksi arvoihin. Mukana on myös ideologista ainesta.

> Ihmisarvo – Integriteetti – Autonomia – Osallisuus

Ihmisarvo, integriteetti ja itsemääräämisoikeus

- *Ihmisarvo*= Jokaisella on sama ehdoton arvonsa, joka on riippumaton hänen vammaisuudestaan tai suorituksistaan (vrt. YK:n ihmisoikeuksien julistus)
- *Integriteetti* (loukkaamattomuus; eheys): Jokainen ihminen on ainutlaatuinen kokonaisuus sekä fyysisesti että henkisesti. Tätä ominaisuutta ei saa loukata tai särkeä.
- *Itsemääräämisoikeus (autonomia)*: Jokaisella ihmisellä on oikeus olla mukana päättämässä häntä koskevista asioista. Päätöksiin tarvitaan hänen suostumuksensa, jos voidaan olettaa hänen ymmärtävän päätöksen merkityksen.

Osallisuus

- *Osallisuus*: Jokaisella ihmisellä on henkilökohtaisen alueensa lisäksi yhteisöllinen alue ja hänellä on oikeus osallistua yhteisönsä kaikkiin toimintoihin, jotka vaikuttavat hänen elämäänsä
- OSALLISUUSKOKEMUS
 - **Subjektikokemus** - ei objekti!!
 - **Dialogisuus**
 - **Sensitiivisyys vallan suhteen**

Mikä ohjaa toimintaasi/arviointiasi?

Kulttuuriko?

- Vapaasti määriteltynä *kulttuuri* tarkoittaa, miten ihmiset ajattelevat maailmasta, millaisia *arvoja* ja uskomuksia heillä on ja miten he elävät.
- Kulttuuri määrittänee, millainen *käsitys* yksilöllä on ”muista”, omaan ryhmään kuulumattomista ihmisistä.
- Kulttuuri on yhteydessä yksilön *käsityksiin* poikkeavista ihmisistä, vähemmistöistä, vammaisuudesta – myös *käsityksiin* oppimivaikeuksien etiologioista ja erilaisista merkityksistä.

Miksi erottelu ja luokittelu ovat haitallisia?

- Vallan käyttö - professionalismismi
- Sosiaalinen konstruktionismi
- Stigma
- Kiinnittää huomion pelkästään oppilaan ongelmiin ja saattaa siten kaventaa kasvattajien ymmärrystä tai tahtotilaa puuttua **ympäristön** vammauttaviin käytänteisiin.
- Ympäristöä tulee aina arvioida ja eriyttää:
 - universal design
 - DfA = Design for All
 - barrier-free (esteettömyys)
 - easy access (käytettävyys, saavutettavuus – käyttäjälähtöisyys...)
 - inclusive education

Yhdenvertaisuus – inkluusio - integraatio

- *"Inklusion perusteita ovat sosiaalinen oikeudenmukaisuus, tasa-arvo ja demokratia".*
- Inklusiivinen kasvatus on osallistavaa – siinä yksilö voi toimia erilaisuuden hyväksyvässä ryhmässä, eikä kukaan leimaudu "erityisoppilaaksi".
- Inkluuusio – tukiparadigma Integraatio – kuntoutusparadigma

Inkluuusio >
Ympäristön
patologia

Integraatio >
Yksilön
patologia

Oppimisen ja osallisuuden pulmat

- Eri arvioiden mukaan noin 10-20 % ikäkohortista on jollain tavoin ongelmaisia oppimisen ja osallisuuden suhteen.
- Puhutaan sekä yleisistä että erityisistä oppimisvaikeuksista
- Voidaan puhua myös oppilaan koulukuntoisuudesta tai kouluhyvinvoinnista tai opintokyvystä

Oppimisen ja osallisuuden ongelmia voidaan tarkastella kausaalisesti:

- Biologiset tekijät
- Perhetekijät
- Kulttuuritekijät
- Koulutekijät

» Kauffman & Landrum 2009

Oppimisen ja osallisuuden pulmat

- Yleiset oppimisvaikeudet esim. varhaiskehityksen hitaus
- Erityiset oppimisvaikeudet – akateemiset taidot kuten lukimat-osaaminen
 - Dys-alku viittaa kehityksellisiin pulmiin: dyslexia, dysgrafia, dyscalculia, dysfasia – vanhentunut termi.
 - Neurologiset ja/tai sosiaalisesti virittyneet pulmat

Akateemiset oppimisvaikeudetko?

- Myös osalla yliopisto-opiskelijoita on pulmia opinnoissa tai oppimisessa – opintojen sujuvuudessa
- Ylioppilaiden Terveystieteiden tutkimuskeskuksen (YTTHS) teettämän tutkimuksen (2012) mukaan noin viidellä %:lla korkeakouluopiskelijoista on jokin oppimisvaikeus tai oppimiseen vaikuttava sairaus tai vamma.
- Huom! Ns. lahjakkaiden pulmana ei aina ole kognitiivinen oppiminen vaan ylisuorittaminen tai perfektionismi: ”kun mikään ei riitä” – ei uskalla näyttää keskeneräisyyttään - > koulu-/opiskeluhyvinvointi alkaa horjua.

Kompiportainen tuki

- Perusopetusta ei enää jaotella yleis- ja erityisopetukseen.
- Oppilaan saama oppimisen ja koulunkäynnin tuki jaotellaan **yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen.**
- Kaikki tukimuodot tulee järjestää suunnitelmallisesti oppilaan kehitystason ja yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. (ks. esim. pedanet, NMI-sivusto)

Yleinen tuki

- Yleinen tuki on laadukasta opetusta, missä huomioidaan oppilaiden erilaiset oppimistavat ja työskentelyrytmit.
- Yleisen tuen tukimuotoina painottuvat eriyttäminen, tukiopetus, oppilaan ohjaus ja osa-aikainen erityisopetus. Myös muut tukimuodot ovat mahdollisia.
- Opettaja voi tehdä yleisen tuen aikana **oppimissuunitelman** oppilaalle.

Tehostettu tuki

- Oppilaalla on oikeus saada tehostettua tukea, jos häntä ei voida riittävästi tukea yleisen tuen avulla tai tuen tarve jatkuu pidemmän aikaa.
- Tehostettu tuki on säännöllistä ja siinä hyödynnetään samanaikaisesti eri tukimuotoja kuten tukiopetusta, osa-aikainen erityisopetusta, oppilashuollon palveluita ja opintojen ohjausta.
- Tuen muotona painottuvat myös samanaikaisopetus ja opetuksen järjestäminen riittävän pienessä ryhmässä.
- Jos tuen tarve lisääntyy eikä yleinen tuki enää riitä, luokanopettaja/luokanvalvoja tekee **pedagogisen arvion** tehostetun tuen tarpeen arvioimiseksi.

Erityinen tuki

- Erityinen tuki koostuu oppilaalle annettavasta erityisopetuksesta tai muusta lain mukaisesta tuesta.
- Erityisopetus voidaan järjestää oppilaan etu ja opetuksen järjestämisedellytykset huomioiden muun opetuksen yhteydessä tai osittain tai kokonaan erityisluokalla tai muussa soveltuvassa paikassa.

Erityisen tuen päätös

Ennen erityisen tuen aloittaista **erityisopettaja** tekee **pedagogisen selvityksen**.
Tämän selvityksen perusteella sivistystoimenjohtaja tekee **erityisen tuen päätöksen**.

- Oppilaalle laaditaan **HOJKS** (Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma).
- Käytettävissä on kaikki perusopetuksen tukimuodot, myös oppimäärän yksilöllistäminen ja toiminta-alueittain opiskelu.
- Moniammatillisuus tuen järjestämisessä korostuu.

Erityisen tuen piirissä voi olla mm.

- oppilaita, joilla on yksilöllistettyjä oppimääriä yhdessä tai useammassa oppiaineessa.
- pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevat oppilaat.
- vaikeimmin vammaiset ja sairaat oppilaat, jotka opiskelevat toiminta-alueittain.
- oppilaita, joilla on oppimisvaikeuksia, ja tunne-elämän tai sosiaalisen sopeutumattomuuden ongelmia.
- oppilaita, jotka tarvitsevat erityisopetuksen lisäksi vahvaa yksilöllistä tukea koulunkäynnissään.

Eriyttäminen

- Eriyttäminen (*differentiation*) tarkoittaa toimia, joilla toteutetaan yksilöllisyyden didaktista periaatetta.
 - *Mitä tarkoittaa oppilaan etu?*
- Eriyttämisen onnistuminen yleisopetuksessa määrää erityisopetuksen tarpeen

Eriyttämisen kohteet

- Eriyttämisen kolme keskeistä ulottuvuutta liittyvät **opiskelun laajuuden, syvyyden ja etenemisnopeuden vaihteluun**
- Eriyttäminen voi kohdistua mm. opetuksen sisältöihin, käytettäviin opetusmateriaaleihin ja –menetelmiin, työtapoihin sekä koulu- ja kotitehtävien määrään ja käytettävissä olevaan aikaan
- Oppimisympäristöä ja työtapoja voidaan muokata esimerkiksi luomalla tilaisuuksia oppilaiden osallistumiseen, tarjoamalla valinnanmahdollisuuksia, säätelemällä tilankäyttöä, ryhmittelemällä oppilaita joustavasti ja hyödyntämällä koulun ulkopuolella tapahtuvia oppimistilanteita.

Opiskelun erityiset painoalueet eriyttämisen menetelmänä (ks. OPH)

- Opetussuunnitelman tavoitteet ovat kaikille yhteiset, ja niiden mukaisesti opettaja suunnittelee opetettavat asiat ja työskentelytavat.
- Oppilaalla on oikeus saada oppimiseensa tukea, kuten eriyttämistä, tukiopetusta tai osa-aikaista erityisopetusta.
- Yhtenä eriyttämisen menetelmänä voidaan käyttää opiskelun erityisten painoalueiden määrittelyä, jolloin oppilas keskittyy niiden opiskeluun. Tavoitteena on auttaa oppilasta ottamaan haltuun opinnoissa etenemisen kannalta välttämättömät sisällöt. Keskittymällä olennaiseen oppilaalle jää voimavaroja vahvistaa oppimaan oppimisen taitojaan.
- On huomattava, että oppilas tarvitsee edelleen myös muuta tukea selviytyäkseen hänelle määriteltujen painoalueiden opiskelusta ja saavuttaakseen opetussuunnitelmassa asetetut yhteiset tavoitteet.

Differentiated instruction

- Differentiated instruction is not the same as individualized instruction.
- Differentiated instruction allows students to show what they know in different ways.
- It can work well in general education classes that include students with learning and attention issues.

Miksi oppilas ei opi tai suoriudu optimaalisesti?

- *Positiivisen psykologian* näkemyksen mukaan **oppimisympäristön positiivisesti virittyneet tekijät edistävät konstruktivistista oppimista**, lisäävät oppilaan *uskoa omiin kykyihinsä (self efficacy)* ja vaikuttavat positiivisesti oppilaan asenteisiin.
- ”SELLAINEN MINUSTA TULEE, MILLAISENA MINUT NÄET!”
- Mikäli opetus ei vastaa oppilaan oppimistarpeisiin, on sillä vaikutuksia oppilaan *minäkäsitykselle* ja *suoriutumisuskomuksille*.
- Oppilaan minäkäsitys on parempi alakoulussa kuin yläkoulussa, koska yläkouluikäiset tulevat entistä tietoisemmiksi omista taidoistaan ja heitä myös *arvioidaan* yläkoulussa suhteessa toisiin oppilaisiin enemmän kuin alakoulussa.
- Myös oppilaiden pakottaminen keskinäiseen kilpailuun sekä *palautteiden pohjautuminen väärin ratkaisuihin ja virheisiin heikentävät sekä motivaatiota että luovuutta* ja omien yksilöllisten kykyjen esiintuomista. (vrt. Kautto-Knape 2012)

Pohdittavaksi

- Mitä sinulle merkitsee käsite: ihmisen monimuotoisuus (*diversiteetti*)?
- Mitä sinulle tarkoittavat ja merkitsevät oppilaan osallistuminen ja osallisuus?
- Entä *osallistava* kasvatus ja opetus (inkluusio eli tukiparadigma)?
- Subjekti vs. objekti positio?
- Onko **arvioinnin** tehtävänä myös lisätä osallistumista tai osallisuutta (lisääkö esim. Wilma-viestitys sinun mielestäsi **jokaisen oppilaan** intoa tarttua koulutyöhön)?
- Entä empowerment – valtaistuminen tai voimaantuminen (kukoistaminen?): mitä merkitsee sinun työotteessasi?
- Onko kaikista ihmisistä valtaistujiksi? Eivätkö yhteiskunnan kannalta holhous ja valvonta olisi parempia vaihtoehtoja?

Eettistä toimintaasi ohjaavia kysymyksiä:

- Pohdi omien tietojesi, uskomustesi, asenteidesi tai moraalisten käsitystesi yhteyttä omaan opetukseesi, vuorovaikutukseesi ja arviointiprosessiisi.
- Miten moniarvoisuus tai (erityis)pedagoginen paradigma näkyy Sinun toiminnassasi esim. toimiessasi arvioitsijana tai arviointiryhmässä?
- Onko toimintasi opettajana oikeutettua?
- Kenen kannalta toimintasi on oikeutettua?
- Mikä vaihtoehtoisista kasvatustenetelmistä olisi paras näissä olosuhteissa? (Onko kaikki kivet käännetty? Vrt. kolmiportainen tuki)
- Miten kohtelen taustaltaan erilaisia oppilaita?

Loppuyhteenvedo

- Opettele tunnistamaan tiimisi kanssa oppilasta mahdollisesti ”vaivaavat” tekijät!
 - Kaikki pulmat – oppimisen ja osallisuuden ja myös osallistumisen esteet - eivät aina näy päällepäin – ei edes oppilas itse osaa sanoittaa: mikä on, kun...?
- Tiimi tarkoittaa yleensä monen eri osaajan muodostamaa ryhmää.
- Vanhempien valtaistaminen: Tärkeää on, että sekä oppilas että vanhemmat tulevat **osaksi ratkaisukeskeisesti ja oppilaan edun mukaisesti etenevää prosessia.**
- Luo aina vanhempia ja oppilasta **arvostava vuorovaikutus – vuorovaikutuksen laatu** on tärkeä ominaisuus kaikessa toiminnassasi > **ilmapiiri.**

Yksinkertainen on kaunista

Sano jokaiselle jotain hyvää joka päivä ja luo siten ympärillesi toivon ja ilon ilmapiiri!

Kiitos mielenkiinnostanne!

Lähteet

Lähteet:

Kauffman, J.M. & Landrum, T. J. 2009. Characteristics of emotional and behavioral disorders of children and youth. New Jersey: Pearson.

Kautto-Knape, E. 2012. Oppilasta lamaannuttava kouluvuorovaikutus.

Aineistoperustainen teoria. Teos ladattavissa osoitteesta:

<http://dissertations.jyu.fi/studeduc/9789513947798.pdf>

NMI-sivusto. <http://www.lukimat.fi/lukimat-oppimisen-arviointi/tietopalvelu/taustaa/kolmiportainen-tuen-malli>

OPH esim.

http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/perusopetus/oppimisen_ja_koulunkaynnin_tuki

Wang ym.1994 What helps student learn?

Liite 1:Tilastoja

- **Tuorein julkistus:**

Joka kuudes peruskoululainen sai tehostettua tai erityistä tukea

13.6.2017

Peruskoulun oppilaista 16,4 prosenttia sai tehostettua tai erityistä tukea syksyllä 2016. Tehostettua tukea sai 49 400 eli 9,0 prosenttia peruskoulun oppilaista ja erityistä tukea 41 000 eli 7,5 prosenttia peruskoulun oppilaista. Tehostetun tuen oppilasmäärä kasvoi edellisvuodesta 0,6 prosenttiyksikköä ja erityisen tuen 0,2 prosenttiyksikköä. Tiedot käyvät ilmi Tilastokeskuksen koulutustilastoista.

- **Seuraava julkistus:**

11.6.2018

Liite 2: Lahjakkaiden opetuksen eriyttäminen

- Ylöspäin eriyttäminen (E. Sandberg)
- Suomen perustuslain mukaan jokaiselle oppilaalle tulee turvata yhtäläiset mahdollisuudet saada kykyjensä ja mahdollisten erityisten tarpeidensa mukaista opetusta (PL 731/1999).
- Opetushallitus käynnisti jo vuonna 2009 hankkeen, jonka tavoitteena on kehittää erityisvahvuuksia ja lahjakkuutta tukevaa opetusta suomalaisissa kouluissa. Hankkeen taustalla on perustuslain velvoitteen lisäksi Opetusministeriön kehittämissuunnitelma, jonka mukaan tulisi edistää erilaista lahjakkuutta ja innovatiivisuutta varhaiskasvatuksesta alkaen

Liite 3: Brain based education...

- *Plastisiteetti* – aivot ovat erittäin muotoutuvat. – Mistä sinä voit tietää mihin oppilas pystyy ja mihin ei? Onko oppilaan osaamattomuus merkki opetuksen puutteellisuudesta?
- *Komorbiditeetti* – esim. oppimisvaikeuksien päällekkäistyminen
- Vygotsky: sosiokulttuurinen oppiminen – *scaffolding* (lähikehityksen vyöhyke) – Osaatko tunnistaa lapsen/oppilaan/opiskelijan orastavia taitoja?
- Virheisiin keskittyminen saattaa vahvistaa juuri niitä ”ei-toimintoja”. Mikä funktio on negatiivisella palautteella (Wilma?)? *Feed back vai feed forward?*
- Aivojen kehittymisen suhteen yksi kriittinen aika on murrosikä – otsalohkot → tunteet ja tarkkaavaisuus, ajattelu, muisti ja oppiminen eli kognitiivinen oppiminen
- Tyttöjen ja poikien välillä on eroja.